

Osaat ja voit kehittää geneerisiä taitojasi

Olet osallistunut KAPPAS2-tutkimukseen. Tutkimuksessa tekemäsi tehtävät olivat haastavia ja edellyttivät monenlaisten geneeristen taitojen hallintaa. **Muista, että geneerisiä taitoja voi oppia** eli kyse ei ole pysyvistä ominaisuuksista. Geneeristen taitojen oppiminen vie aikaa, ja taitoja opitaan läpi korkeakouluopintojen sekä työelämässä opintojen jälkeen. Voit hyödyntää saamaasi palautetta omassa portfolioossasi ja omien opiskelutaitojesi kehittämisessä. Tässä dokumentissa kerromme lisää siitä, miten voit kehittää omia geneerisiä taitojasi.

Mitä geneeriset taidot ovat ja mihin geneerisiä taitoja tarvitaan?

Geneerisillä taidoilla tarkoitetaan mm. kriittisen ajattelun, ongelmanratkaisun, tietolähteiden arvioinnin, perustelemisen, oman toiminnan säätelyn ja kirjoittamisen taitoja. Geneeriset taidot ovat tärkeitä sekä opinnoissa, työelämässä että arjessa. Ne auttavat oman asiantuntijuuden ja alakohtaisen osaamisen hyödyntämisessä. Elämässä kohdattavien ongelmien ratkaisu helpottuu, kun osaa arvioida asioita eri näkökulmista, esimerkiksi erilaisten ratkaisujen toimivuutta, loogisuutta ja seurauksia. Myös taito arvioida ja tunnistaa omia ja muiden uskomuksia ja käsityksiä on hyödyllistä. Kirjoittaminen on paitsi tärkeä geneerinen taito itsessään, se mahdollistaa myös esimerkiksi ongelmanratkaisu- päättely- ja argumentaatiotaitojen tekemisen näkyväksi mahdollistamalla omien näkemysten viestimisen muille.

Miten kehittää geneerisiä taitoja?

Geneerisiä taitoja voi kehittää hyvin yksinkertaisesti: harjoittamalla niitä säännöllisesti. On siis tehtävä toistuvasti asioita, joissa erilaisia geneerisiä taitoja käytetään: esimerkiksi paremmaksi kirjoittajaksi kehittyä kirjoittamalla.

Geneerisiä taitoja voi kehittää opinnoissa, töissä tai omatoimisesti yksin tai yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa. Voit kehittää taitojasi hyödyntämällä erilaisia opiskelumenetelmiä, jotka auttavat sinua paremmin ymmärtämään, soveltamaan ja arvioimaan tietoa. On myös tärkeää oppia haastamaan ja tunnistamaan omia toimintatapojaan, jotta niitä olisi mahdollista kehittää. Voit hyödyntää taitojesi kehittämisessä alla esiteltyjä harjoituksia.

Harjoituksia geneeristen taitojen kehittämiseen

Analysoi tehtävä ja suunnittele sen toteuttaminen

Tehtävällä tarkoitetaan tässä harjoituksessa mitä tahansa opintoihin tai työhön liittyvää tehtävää. Se voi olla esimerkiksi essee, tenttivastaus tai gradu. Se voi olla myös esihenkilösi työpaikalla antama toimeksianto.

- 1) Analysoi tehtävä: pohdi, mitä tehtävässä kysytään, ja mitä sen suorittaminen vaatii.
- 2) Analyysin pohjalta määrittele tavoitteesi ja tee suunnitelma, miten saat tehtävän tehtyä ja pääset tavoitteeseen.
- 3) Määritä aikataulu arvioimalla ensin kokonaisaikataulu: puhutaanko tunteista, päivistä, viikoista vai kuukausista? Joskus tämän määrittää ulkoa tullut määräaika, joskus sinun on arvioitava se itse. Tenttivastauksessa kyse voi olla minuuteista ja tunteista, gradussa taas viikoista ja kuukausista. Täsmennä seuraavaksi aikataulua. Tätä varten jaa tehtävä osiin, ja mieti, mitä on oltava tehtynä tunnin päästä, maanantaina, tällä viikolla tai tässä kuussa? Arvioi myös, onko kokonaisaikataulu mahdollinen, jos aikataulutat tehtävän osat tällä tavoin?
- 4) Kun etenet tehtävän tekemisessä, arvioi tuotostasi tavoitteiden valossa sekä kesken työn että lopuksi. Tee arviosi perusteella vastaukseesi tarvittavia korjauksia ja täydennyksiä.

Tämä on paitsi hyvä harjoitus geneeristen taitojen kehittämiseen, myös erinomainen toimintastrategia aina erilaisia tehtäviä ja ongelmia kohdatessasi.

Rakenna ja tunnista argumentti

Varmista ensin, että ymmärrät, mikä on argumentti. Argumentti pyrkii vakuuttamaan ja osoittamaan väitteen oikeaksi tai kumoamaan vastaväitteet. Argumentti koostuu vähintään väitteestä ja perusteluista, mutta se voi sisältää myös vastaväitteitä ja taustaoletuksia. Pelkkä väite ei siis vielä ole argumentti. Argumentin osia ovat 1) väite eli asia, josta kuulijat pyritään saamaan vakuuttuneiksi, 2) perustelu(t) sille, miksi kuulijan pitäisi hyväksyä väite, 3) vastaväite eli vaihtoehtoinen tai vastakkainen näkökulma väitteelle, 4) taustaoletukset eli ne lähtökohdat väitteen ja perusteluiden takana, jotka linkittävät väitteen esitettyihin perusteluihin ja ovat usein julkilausumattomia. Hyvässä argumentissa väite ja perustelut ovat uskottavia ja selkeästi kytköksissä asiayhteyteensä. Hyvän argumentin perustelut ovat riittäviä väitteen oikeuttamiseen, ne eivät ole ristiriidassa väitteen kanssa ja ne eivät pohjautu henkilökohtaisiin mielipiteisiin tai tunteisiin.

Kirjoita ylös väite. Mieti sen jälkeen tapoja esittää sille oikeutus tai perusteet. Mieti, mikä voisi olla tehokas vastaväite. Pohdi lopuksi, millaisia taustaoletuksia argumentissasi on.

Voit harjoitella argumentointia myös analysoimalle muiden tekstien argumentteja käyttäen apunasi yllä olevaa argumentin määritelmää.

Lue ja keskustele!

Lue paljon ja monipuolisesti erilaisia tekstejä, ja keskustele niistä muiden kanssa. Muista, että geneeristen taitojen kehittymistä voi edistää kaikenlaisten tekstien avulla: sanomalehtiartikkelien, tietokirjojen, kaunokirjallisuuden tai nettitekstien. On hyödyllistä perehtyä asioihin erilaisista näkökulmista, erilaisten tekstien kautta. Keskustele lukemastasi muiden kanssa. Ovatko tulkintanne erilaisia vai samanlaisia? Miten arvioitte eri tekstien luotettavuutta?

Lukiessasi pyri tulkitsemaan ja analysoimaan tekstiä ja selittämään tekstiä omin sanoin. Lukiessasi vastaa seuraaviin kysymyksiin: Mitä tekstissä sanotaan? Mikä on tekstin pääväite? Mitä teksti voisi merkitä? Onko teksti tärkeä omassa asiayhteydessään tai laajemmin? Miten teksti liittyy aiemmin oppimaasi tai omaan elämääsi? Pohdi lisäksi tekstissä ilmeneviä taustaoletuksia, erilaisia näkökulmia sekä mahdollisia ristiriitaisuuksia. Tekstin arvioinnissa hyödyllisiä kysymyksiä ovat ”mitä, miksi, miten, kuinka, missä, millä tavoin”.

Kirjoita!

Kirjoita säännöllisesti erilaisia tekstejä. Lukemattomia kirjoitusharjoituksia löytyy internetistä ja tämän tekstin yhteydessä olevan kirjallisuuslistan teoksista. Hyödynnä niitä. Harjoittele lukemasi tekstin referoimista käyttäen omia sanojasi toistamisen sijaan. Suunnittele tekstisi alustava rakenne ja muokkaa sitä kirjoittamisen edetessä. Opettele sietämään keskeneräisyyttä: tekstin ei tarvitse olla heti valmista. Muista myös, että kirjoitusjärjestyksen ei tarvitse olla sama kuin lopputuloksen: voit aloittaa tekstin helpoimmasta osasta ja edetä siitä haastavampiin osiin. Tärkeintä on kirjoittaa monipuolisesti, oli teksti sitten lyhyttä tai pitkää, faktaa tai fiktiota.

Pyydä ja anna palautetta

Pyydä palautetta teksteistäsi esimerkiksi opettajalta tai muilta opiskelijoilta. Omalle tekstille tulee helposti sokeaksi, ja ulkopuolisen on helpompi havaita kehityskohteita. Ota huomioon saamasi palaute jatkotyöstössä: jäsentämisessä, toiston ja muun turhan sisällön karsimisessa, sisällön valinnassa ja näkemysten laajentamisessa. Opettele vastavuoroisesti myös antamaan rakentavaa palautetta. Muiden

tekstien lukeminen auttaa sinua myös omassa työskentelyssäsi. Jos palautteen saaminen ei ole jostain syystä mahdollista, ota etäisyyttä tekstiisi esimerkiksi jättämällä sen päiväksi tai pariiksi sivuun. Kun palaat tekstisi pariin, näet sen uusin silmin.

Arvioi tiedon luotettavuutta

Lukiessasi tekstiä, arvioi sen luotettavuutta ja mieti, mitä vaikutusta luotettavuudella on tekstin pohjalta tekemillesi johtopäätöksille. Voit arvioida luotettavuutta hyödyntäen seuraavaa muistilistaa:

- 1) Kuka on kirjoittanut tekstin, mihin tarkoitukseen teksti on kirjoitettu ja missä asiayhteydessä se esiintyy?
- 2) Missä teksti on julkaistu? Onko se esim. www-sivustolla, sanomalehdessä, paikallislehdessä, harrastelehdessä, aikakauslehdessä, tieteellisessä lehdessä, jne.? Mitä päätelmiä voit tehdä tekstin luotettavuudesta sen julkaisukanavan perusteella?
- 3) Mihin tekstissä esitetyt tiedot perustuvat? Perustuuko teksti esimerkiksi kyselytutkimukseen, kirjoittajan mielipiteeseen tai yksilön kokemuksiin?
- 4) Millaisia perusteluita kirjoittaja esittää väitteilleen? Tukeutuuko kirjoittaja lähteisiin perustellessaan väitteitä? Tukevatko tekstissä esitetyt perustelut väitteitä?
- 5) Onko tekstissä jotain muuta, mikä voisi vaikuttaa arvioosi sen luotettavuudesta?

Tunnista omat toimintatapasasi ja omat oppimistavoitteesi

Pysähdy miettimään asioita ja arvioi myös omaa opiskeluasi ja oppimistavoitteita. Mitä tavoittelet opiskelullasi, millaista osaamista tavoittelet ja millä keinoin? Yritätkö ymmärtää asioita, vai pyritkö kenties muistamaan asioita ulkoa? On hyvä muistaa, että asioiden ymmärtäminen ja asiayhteyden hahmottaminen voi olla vaikeaa, mikäli pyrkimyksenäsi on muistaa yksittäisiä asioita ulkoa. Siinä missä tiedon toistamiseen tähtäävä oppiminen tuottaa useimmiten vain lyhytaikaisen oppimistuloksen, ymmärtämiseen tähtäävä oppiminen taas kehittää laajemmin ja pysyvämmiin omaa osaamista ja asiantuntijuutta.